

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — **Hirdetések** díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű **közlemények** a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Az élet különböző nyilatkozatokban:

Testi és szellemi élet, hit-élet, s a hitéletnek hasznai.

1. Mi legyen az élet lényegében, ezt inkább érezni mint fogalmazni lehet.

Mindenesetre minden életnek végoka maga az Isten; ezért mondja Pál: Mi az Istenben élünk, mozgunk és vagyunk. Minthogy már a mi lelkünk Istennek képe hasonlatossága: ebből következtethetjük, hogy az emberben az életnek alapja, magva, a lélek; ezért mondja Jézus: „Lélek az, mely megelevenít.”

2. Az életnek külső nyilatkozataiban már inkább tájékozhatjuk magunkat, mert azt tapasztalhatjuk, hogy a mi él az mozog, mondhatni: munkálkodik. Az élet tehát az ő nyilatkozataiban bizonyos tevékenység, munkásság.

Ily fogalmazás után az életet két nagy osztályban különböztetik meg, t. i. alsóbb és felsőbb-, vagy is növényi és állati életben.

Én jelenleg az ember életéről, ennek különböző nyilatkozatairól akarok röviden értekezni.

A. Testi és szellemi élet.

Legelőször is megkülönböztetjük az emberben a testi és szellemi életet.

A testi és szellemi élet noha a legszorosabban össze függenek egymással: mindazáltal egészen különböznek egymástól; a testi életnek testi szervei, testi eledelei, és testi működései vannak; a lelki élet az ő munkásságában noha fölhasználja a testi érző eszközöket is, mind a mellett lelki tehetségeit az ösmerő,- akaró,- és érzelmi tehetségeit foglalkodtatja leginkább a szellemi tevékenységben.

A testi életnek úgy látszik középpontja a szív, a lelki vagy szellemi élet középpontja az ész vagy okosság.

Az emberekben különbözőképen nyilatkozik a testi és szellemi élet.

a) Fontos az emberekben az egyéni élet.

1. Sok fáradtságba, költségbe kerül a test táplálása, ruházása, megedzése = tornászat: még több lelki törődés, több igyekezet, több pénz és szorgalom által lehet szert

tenni a lelki tehetségek kifejtésére a tudományok megszerzésére.

2. A testi élet sok gyönyört nyújt az egyéneknek, de sokkal felségesebb örömet ad a szellemi élet a tudományokban, a szépművészetekben, az erény gyakorlásában való foglalkozás.

3. Mind a testi, mind a szellemi életet a legnagyobb erőfeszítéssel védelmezi, oltalmazza az ember; szintoly erővel küzd az ember becsületeért, mint testi életeért, amannak elvesztését erkölcsi-, emennek kioltását testi halálnak tekinti.

b) Még fontosabb az emberekre nézve a társadalmi élet.

1. Az ember társadalmi életre van teremtve, ezt tökéletesen igazolja a történelem és a mindennapi tapasztalás; és ami fődolog, épen társadalmi életben van letéve mind anyagi testi jólétének, boldogságának-, mind szellemi tökéletesedésének alapja.

Ki ezen igazságról bővebben meg akar győződni, tekintsen szélylyel csak a mai korban, s tapasztalni fogja, hogy különbözőle akár anyagi, akár szellemi irányu egyletek, társulatok emelik fel a nemzeteket, népeket az anyagi fölvirágzás és a szellemi műveltség magas fokára; a mint szaporodnak valamely nemzet kebelében a társulatok, jótékony egyletek; akként emelkedik azon nemzetnek anyagi jóléte, és szellemmíveltségi dicsősége.

2. És épen ebből lehet már átlátni, hogy mily fontos a családi-, községi-, és az állami élet, melyeket úgy kell nézni, mint az ember társadalmi életének nagyszerű és jóltevő nyilatkozatait.

z. A családi élet első alapja az ember társadalmi életének, és épen azért a legfontosabb. Legfontosabb a családi élet azért, mert a minden erénynek alapja a szeretet a családi életben gyakoroltatik és fejlődik ki legjobban; a szülőknek egymáshoz és gyermekhez. és a gyermekeknek szüleik iránt, s egymás iránti szeretete a legerősebb s legjóltevőbb. Ha valamely nemzetnél a családi élet ezélszerűleg intéztetik, azonnal meg van könnyítve a többi szélesebb körű társadalmaknak boldog élete.

3. A község nem egyéb, mint egy nagy család, mely

több egyes családokból áll, következésképpen a község élete csak akkor boldog, ha az egyes családok boldogok. A község, ha az ő boldogságát fokozni akarja szükség, hogy társadalmi életet fejtsen ki; nevezetesen igyekezzen minél több anyagi irányu egyleteket alkotni, de ne felejtkezzen el szellemi társulatokat is létre hozni, jótékony intézeteket felállítani, általában a miveltséget, erényt terjeszteni, hogy így az anyagi jólét es szellemi miveltség egyformán emeljék a község boldogságát. Bebizonyított tény az, hogy társaságban vagyis társadalmi élet által mind az anyagi jólét, mind az erkölcsi szellemi tökéletesedés fokoztatik.

Az élő teremtmények sorában is az ember azért leg-tökéletesebb, mert testi és lelki életében a szervek és tehetségek legszámosabb csoportokban, társaságokban s körökben működnek.

γ. És épen ezért állami életünk is annál fejlettebb, annál boldogítóbb, minél több irányban működnek az anyagi, szellemi, erkölcsi egyletek, társulatok. A gazdasági- ipar-kereskedelmi társulatok, pénzkezelési egyletek, a különb-féle tudományos intézetek stb. mind megannyi fokmérői az államok anyagi jólétének s szellemi miveltségének.

Sőt ugy látszik a mivelt népek mozgalmából — és ez felette fontos dolog — hogy a legközelebbi jövő megfogja hozni, hogy a társas élet (socialismus) még a csekélyebb életnyilatkozatokra p. o. az evésre is ki fog terjesztetni.

Egy szóval hogy az emberek állami élete, mint társadalmi élet az emberrel vele született szükségesség és cél: mutatja az, hogy a honfiak a megtámadott társadalomért a hazáért készek még életüket is feláldozni.

De minden eddig elszámlált testi és szellemi, anyagi és erkölcsi társadalmi élet nyilatkozatai az embereknek mit sem érnek, ha nincs egy felsőbb élet, mely ezen szét-szórt társadalmi életnyilatkozatokat egymással összeköti, s egy legfőbb életben öszpontosítja: ez a legfőbb élet a hit-élet, vagy vallásos élet.

B. Lássuk miben áll ez a hit-élet vagy vallásos élet, és mily nagy fontosságú.

I. Miben áll a keresztyén embernek hitélete vagy vallásos élete?

Ha testi életnek a szív, a szellemi életnek az ész a középpontja: ugy a hitéletnek középpontja az Isten, és minthogy Isten magát s akaratát az ő szent fiának kijelentette, különösen középpontja a Jézus Krisztus és az ő tudománya. Egy szóval a ker. embernek akkor van hitélete, ha testi és szellemi életét összeköti Istennel, különösen a Jézussal és annak tudományával; vagyis a mi hitéletünk abban áll, hogy higyük a Jézus személyében és tudományában.

Itt már tudnunk kell: mit értünk különöbben a Jézus személyébe és tudományába vetett hiten, különösen az élő-hiten.

a) Magyarázat.

1. A Jézus személyére nézve lényeges dolog az, hogy ő Istentől küldetett Istenember; — ki példás életével, cselekedeteivel, főleg szenvedésével, halálával és tudományával örök életet, földi boldogságot, bűneink bocsánatát, mennyei idvességet szerzett nekünk. Tudománya vagyis a keresztyén vallás foglalatja pedig tökéletes utmutató kalauz a fentebb mondottak megösmerésére.

2. Immár a Jézus személyébe és tudományába vetett hiten azt értjük, hogy Jézus küldetését, életét, tudományát meg kell a szent könyvekből ismerni, s a Jézus tudományában foglaltakba teljes bizodalmutatást kell helyheztenni.

b) Nem elég azonban ezen hitet, tudniillik Jézus személyét és tanát csak ösmerni, hanem elevenen, ébren és lángolva kell tartani a szívben és lélekben, mert csak így lehet ezen hitet másokban is megeleveníteni, fölbreszteni, fölguytani; és csak így van e hitnek hatása magára a hívőre és másokra is.

Csak ez a kérdés: miben áll a hit megelevenítése? Felelet: a hit csak a cselekedetekben él; Jakab apostol is azt mondja: „A hit jó cselekedetek nélkül meghalt valami.” Igenis a hit a vallás ösmeret gyűjtésben, az erény gyakorlásában, a buzgóságban, közvetlen isteni tiszteletben, az éneklésben, imádkozásban, uri szentvacsorávali élésben él. — Ha ezek hiányoznak, ha a Krisztus csak pusztá emlékezetünkben foglal helyet: ugy a Krisztus meg van halva reánk nézve. Munkásságunkban él a benne való hit.

E szerint az élő hit nem egyéb, mint a hitből, vagyis a keresztyénvallás igazságainak ösmeretéből szükségesképen folyó erényes élet. A hit ugy termi az erényt, mint a gyümölcsfa a gyümölcsöt.

S z a l a i I s t v á n m. k.
ref. lelkipásztor.

(Vége következik.)

A magyar protestáns egyetem kérdéséhez.

IV.

Hogy a magyar protestáns egyház életerős fenállása, legközvetlenebbül csak akkor lesz biztosítva, ha jó gymnasiumai mellett czélszerűen berendezett theologiai, tanító s tanárképezdei intézetek állittatnak fel, ez utóbbi a bölcsészeti tanfolyamot is szükségkép föltételezván: ez ellen senki nem szólhat; és amint Ballagi ur kifejezi „a theologiai teljes fakultás és tanárképezdével egybe kapcsoltbölcsészeti tanfolyam előállítása, ez a teendő első stádiuma, miről gondoskodnunk vallásfelekezeti kötelesség,“ s épen mert az, bizton hiszi, hogy arra az eszközök sem fognak hiányozni. — Ezt a nézetet én is osztom. Részemről azonban ugy vagyok meggyőződve, hogy ez csakis az első stadium, és a magyar prot. egyház csak félig oldotta meg feladatát ha egyedül az elsorolt intézetek fentartásáról gondoskodik; mert egyházunk élettörténetét, egyházszervezetünket figyelembe véve, a magyar protestáns egyház valódi fölvirágozhatása és biztosítása

szempontjából nem kevésbé fontos tényezők a protestáns jogi intézetek vagy jogakademiák is.

Ugyanis azonkívül, hogy a protestantismus, az egyetemes papság eszméjét törekszik az életben megvalósítani és minden különbség nélkül a papokra és nem papokra, klérikusokra és laikusokra, eredményezte a különböző országokban, a hol csak megszilárdulhatott, az alsóbb és felsőbb tanintézeteket, egyetemeiket; tehát a protestantismus a tanításban és nevelésben mint elv, szellem és jellem él, működik és kinyomatot talál: nem lehet felednünk azon sajátos viszonyt, melyben éppen hazánkban, a protestáns tanintézetek a protestáns egyházhoz viszonylanak; mely viszony alapján fejlődött és erősült magának a protestáns egyháznak is élete és ereje; nem lehet felednünk, hogy a magyarországi protestáns egyházban, ennek szervezete s egyházalkotmánya elvei alapján, nem csak az igehirdetéssel, sákramentomok kiszolgáltatásával és a tanítással megbízott, szorosán ugynevezett lelkipásztorok vagy egyházi személyek a tényezők és intézők; hanem a világi vagy polgári elem is, az egyes egyházak presbyteriumaitól kezdve föl egészen a zsinatig mint legfőbb törvényhozó testületig, mindenütt teljesen képviselve van, jogélvezettel, intéző hatalommal és befolyással bír, éppen ennél fogva nem lehet közömbös magára az egyházra nézve, hogy minő szellemben képeztetik az ugynevezett világi elem is; s a magyarországi protestáns egyházban létező minden egyházi intézmény, alapítványok és iskolák, kétségtelenül igazolják, hogy a polgári elem minő képzettségétől, hitbuzgóságától vagy hidegségétől, az egyházi élet szintugy feltételeztetik, mint a szorosán egyházi egyének nemes akaratától, lángoló egyház szerelmétől vagy közömbösségétől.

Én tehát abban, hogy elődeink felsőbb iskoláikban a jogtudományok tanítására is kiterjeszkedtek, figyelemre méltó elvet és intést látok kifejezve és hozzánk utódokhoz intéztetve. Mert hogy a protestáns főtanodákon a jogtudományok számára is tanszékek állítottak, ezt több fontos körülmény és elv követelte; egyik tisztán a tudomány érdeke; másik hogy az egyházi pályára lépők is nyerhessenek és sajátíthassanak el bizonyos jogismereteket, melyeket majd az életben az egyházak érdekében hasznosíthassanak, de legfőbb cél volt e jogi tanszék felállításánál, hogy a protestáns ifjak, kik polgári hivatalokra szándékoznak lépni, vagy majd hivatva lesznek a politikai téren szerepelni, egyházuk tanintézeteiben nyerjék meg kiképeztetésüket; így akarván a protestáns egyház a maga számára gondolkozásban, érzületben protestáns, tette és áldozatra kész egyéneket nevelni, kik a foglalkozás oly különböző mezején is az egyház iránti érdekeltiséget és szeretetet megtartsák és őrizzék, annak szükségéi s kívánalmi iránt fogékonysággal birni, a nehéz időkben vagy a válság óráiban kérő szavát megérteni képesek legyenek s arra akaratlanul birjanak.

Továbbá a magyarországi protestáns egyház nem dicsekedhetik uradalmakkal, gazdagon jövedelmező tőkékkel vagy fejedelmi kegyadományokkal, melyek behivatalnokainak hivatali állását, iskoláinak fenállhatását biztosítanák; egész hatalma és ereje tagjainak buzgóságában, összetartásában, egyházas gondolkozásában s ebből származó tetterejében és áldozatkészségében áll és határozódik; — és bizonyára mindezeknek létrehozásában és biztosításában a protestáns főtanodák olynemű szervezete és berendezése, hogy egyesíteni tudták az ugynevezett egyházi és világi elemnek képzését, nem kevés érdemmel bír. — Ismerjük, hogy a legközelebbi multban a szabadságharc lefolyása után a bekövetkezett sötét absolutismus korszakában sem engedték a protestánsok magukat megfosztatni azon jogtól és

befolyástól, miszerint főtanodáik a jog s államtudományok közlése terén is mint tényezők szerepeljenek; tudva és érezve azt, hogy mennyire szükség van a nehéz időkben, midőn az alkotmányos élet az önkényes uralom következtében kihalt, ha a szabad szellem és szabad eszmék hirdetése valahol menhelyet találhat.

Végezetre a protestáns egyház szabadságának s önállóságának nem csak az egyháziak, de a világi elem is egyaránt harcosai és küzdői voltak, egyik fél a másikat segítte, anyagilag, szellemileg; bátorította a küzdelemben a kitartásra, tehát az egyház fenállásának érdemében mindegyik fél egyformán osztozik; s jövőben is csak úgy lesz biztosítva az egyház fenmaradása, ha közös erővel, kölcsönösen teljesítik feladatukat és kötelességüket.

A protestánsok annyival inkább utasítva vannak e hagyományos örökségnek megtartására, hogy hazánkban a római kath. klérus szinte buzgólkodik jogakademiáinak lehető korszinvonatra emelése által az állammal versenyre kelni, — Távoll legyen azonban tölem, mintha azt sürgetném, hogy a protestánsok minden most létező jogakademiájokat a legnagyobb erőfeszítéssel is tartsák fen, ez teljesen fölemésztené az egyház anyagi erejét és tehetségét, és még sem birhatná meg, hogy annyi tanintézetet a korszinvonálára fölemelve fentarthasson, a növekedő magas igényeknek és a tudomány követelményeinek eleget tessen.

Teljesen elégnék tartom, ha egy, vagy legfeljebb két jogakademiát szervez és igyekszik föntartani, s különösen ha a bölcsészeti tanfolyamot fölláttja azzal mintegy egészítse ki és fejezze be főtanodáját, adja meg annak az egyetemi jelleget, három fakultás levén benne képviselve theologiai, bölcsészeti és jogi.

De meg ha már a protestáns felekezethez a theologiai fakultást és bölcsészeti tanfolyamot elengedhetlen, önmaga iránti kötelessége fölláttani és berendezni: nagyon kevés áldozatot fog igényelni ezen főtanodának a jogi fakultással való kiegészítése. Ugyanis a bölcsészeti tanfolyamban, a jogtudományokhoz szükséges bölcsészeti segédtudományok, történelem, ésjog, rendszeres bölcsészet részei stb. anélkül is előadtván és tárgyaltván: csak a szorosán vett jog s államtudományokra kell tanszékeket előállítani; és hogy a főtanoda vagy egyetem teljesen megfeleljen céljának és rendeltetésének s a protestáns egyház érdekeit képviselhesse, ha már a protestáns egyház tartja fen, azt a kevés áldozatot nagyon megérdemli, mely az egészhez viszonyítva különösen egy jókarban levő bölcsészeti tanfolyam fölszerelési és fentartási költségeit véve figyelembe mindenesetre kevesebb jelentőségű. Továbbá nézetem szerint a bölcsészeti tanfolyam mellé a jogi fakultást azért is fel kell állítani, mert csak így lesz az eléggé népes és látogatott; tudjuk hogy a tanári pályára lépő ifjaink száma — kiknek részére és érdekében lenne kiválólólag a bölcsészeti tanfolyam és tanárképezde fölláttva — körülményeink és viszonyaink között nem lehet igen nagy s a kereslethez és szükséglethez képest nem is óhajtható; ennél fogva a bölcsészeti tanfolyam felállítása, mely annyi áldozatot igényel, úgy lesz egyetemesb hatásmú, az egész protestáns egyházra jótékonyaságot árasztó intézmény, ha a lelkipásztori és tanári pályára lépő ifjainkon kívül, joghallgatóink képzésére is befolyással lehet. — E három fakultással lesz tehát ezen intézet egyetemes érdekű, melynek megvalósítása ügyében minden igaz protestánsnak közreműködni egyiránt kötelessége.

(Folytatás következik.)

Tóth Sámuel.

I R O D A L O M.

(Könyvismertetés.)

Erziehungs- und Unterrichtslehre für Gymnasien und Realschulen. Von Dr. **Wilhelm Schrader**, Provinzial Schulrath. Füzet 1—3, egy füzet ára 15 ezüst garas (75 kr.) összesen 256 lap. Második átnézett kiadás. Berlin, Hempel. 1872.

E mű az 1873-dik évről kiadott Paedagogischer Jahresberichtben oly kitűnő bírálatban részesült, hogy ennek lényeges pontjait átvenni s eképen arra főleg a középtanodai tanférfaik figyelmét felhívni kötelességünknek ismertük.

Az egész mű 7 füzetből fog állani. A három első füzet magában foglalja I. a bevezetést, mely a nevelés célját s terjedelmét, a nevelés lélektani alapját, a növendékek ethikai meghatározottságát s különös képzettségeit fejtegeti (1—46 oldal); II. az általános nevelés és tanítástant, amelyben közelebbről az értelem, képzelő tehetség, kedély stb. képzésének alapelvei, aztán a tanítói hivatal (tudományos és tárgyi előképzés arra, s annak hivatásszerű kötelessége), végre a ház és iskola viszonya tárgyalatik (47—254 oldal).

Szerző a nevelés és tanítástant e tárgy méltóságához illő komolysággal és alaposággal tárgyalja, s mindenütt látszik a komoly törekvés, melyszerént a felhozott tanok tudományos megalapítására igyekszik. Különösen kiemelendő, hogy Schrader nemcsak neveléstanának akart a lélektanban széles és biztos alapot vetni, hanem a lélektan s elméleti neveléstan komoly tanulmányozását a tanárjelöltektől is megköveteli. Részletekben, különösen a fegyelmet illetőleg sok szépet találunk Schrader művében, ami az elfogulatlan lélek előtt igen egyszerűnek fog feltűnni, de amit a felsőbb tanintézetek sok tekintetben figyelmen kívül hagynak.

A Schrader műve mindenestre alkalmas arra, hogy a tanárjelölteket hivatalukba bevezesse, s a már beállított rendes tanárokat a neveléstan követelményeire mindig ujonnan emlékeztesse; a nál fogva bár sokan tennék azt a paedagogiai tanulmányvezérnalává.

A bírálat ezen helyeslés mellett kifogásokat is tesz. Először is a bírálat a szerzőnek némely lélektani meghatározásait önkényeseknek és tarthatlanoknak jelöli. Nem helyesli, hogy szerző a nevelés céljaul az Isten képének helyreállítását tüzi fel, s határozottan kinyilatkoztatja, hogy vallástani elemeknek a neveléstan alapvető részében helyök nincsen, ha bár a vallásnak gyámolító és ösztönző befolyását a nevelésre nem is tagadja.

Bár Schradernek minden nyilatkozatából kitűnik, hogy ő a gymnasiumokat és reáliskolákat lényegileg szakiskoláknak tekint, mégis ezen tanintézetek leendő tanárainak gyakorlati előképzéséről tudni sem akar. Pedig egyetemes tapasztalat szerént a gymnasiumi és reáliskolai tanárok, többnyire igen sokáig a tanulók rovására tesznek kísérleteket, s hogy közülök némelyek egész életükön át gyengék maradnak a módszerben, és fegyelmében. A gymnasiumi és reáliskolai ifju tanárok kiképzésére Schrader ezen eszközöket ajánlja: próbaév, részvétel a zárvizsgákban és tanító testület értekezleteiben, valamint paedagogiai utazások. Ezen eszközök eszmében jók, de a gyakorlatban ki nem elégítők, mert amit az elmélet felállit, azt a kivitel rendszeren megbénítja. Bíráló Dr. Dittes így folytatja: mindazon indítványokból, melyek különböző oldalról a gymnasiumi és reáliskolai tanárok gyakorlati előképzése tekintetében tétettek,

és az ezen pont felett tartott tanácskozásokról, melyekben résztvenni indítatva voltam, következő nézetet képeztem magamnak. — A leendő gymnasiumi vagy reáliskolai tanárnak akadémiai pályáéve négyre terjedjen. A két első különösen tudományos tanulmányozásra szentelendő, a harmadik és negyedik egyszersmind gyakorlati előképzésre. Ez az egyetemi városokban levő gymnasiumokban és reáliskolákban volna szerzendő, miközben a tanulók lassanként minden osztályban tartózkodnának, hogy a módszerben és fegyelmében a szükséges mintákat megnyerjék, aztán lassanként az egyes osztályokban saját magok gyakorlása végett tanítási kísérleteket tennének; emellett értekezletek, tanácskozások, bírálatok volnának tartandók, egyszersmind a tanárjelölteket be kellene vezetni a használt iskolai kézi könyvekbe, tantervbe, a tudomány iskolai rendtartásába stb. Mindezeket a gymnasiumok és reáliskolák ügyes igazgatóinak kezeibe kellene letenni, az egyetemi tanároknak semmi közük sem volna azokkal, és ők különösen a tudomány szolgálatában megmaradnának. A tanárjelölt bizonyítványainak elismerésénél a gyakorlati előképzés nagy szerepet játszanék. Azért a próbaév elesnék, a jelölt azonnal mint tulajdonképi tanár alkalmaztatnék, mégis legalább két évig ideiglenesen, hogy ideje legyen magát igazolni. Eddig a bírálat.

A bírálatnak egy pontjára pedig álljon itt pár sornyi észrevétel.

Nagyon természetesnek találjuk, hogy Dr. Dittes nem helyesli, hogy a nevelésnek céljaul az Istenhez való hasonlóság állittatik fel, minthogy ő nemcsak a radicalismus egyik éleselmű szószólója, hanem neveléstanában még azt sem ismeri el, hogy a nevelésnek egy fő célja volna, s ez egy kifejezéssel megjelölhetetnék. — Mi erősen meg vagyunk győződve, hogy bár az emberi erők és képességek különféleségénél fogva a nevelésnek különféle céljai is lehetnek, de ha a nevelésben egységre törekszünk, mely nélkül észszerű fejlődés nem is képzelhető, akkor egy főcélnak felállítása s szavakban kifejezése elkerülhetlenül szükséges, — hogy a nevelő azt minden eljárásban maga előtt tartván mint sarkcsillagát, biztosan, öntudatosan haladhasson előre.

A fő cél különböző kifejezésekkel jelöltetett a különböző rendszerekben, a mi mutatja, hogy egyetemes érvénye egyiknek sincs. — Ezen főcélt némelyek szerént az erkölcsstan, mások szerént a vallástan állapítja meg.

Ha valakinek tudományos meggyőződése az, hogy a vallás és erkölcsstan benső kölcsönhatásban állanak, egy vallásos jelzőt épen oly joggal választhat ama főcél jelölésére, mint egy másik amily joggal az erkölcsstan által állapittatja azt meg. Különben is Dr. Dittes maga mondja, hogy a neveléstan a többek közt a vallás és erkölcsstanra is támaszkodik.

Egyébiránt az Istenhez való hasonlatosságon a neveléstani írók többnyire nem értenek egyebet, mint az embernek saját még pedig szellemi erői és képességeiben alapuló jelességét, melynek a nevelés által kell kifejtetnie és képezetnie.

Ha a vallásos lelkületű írók tudományos fejtegetéseik közben vallásos kifejezésekkel élnek, a tudomány méltóságának nem ártnak, s az ily kifejezések a józan szabadságot sem korlátozzák, amint legalább prot. iskoláinkban tapasztaljuk.

Ily meggyőződésben lévén, az ily kifejezésnek: Istenhez való hasonlóság, époly jogosultságát ismerem el a neveléstanban, mintha valaki ezt mondja: a nevelés célja a nagykorúság vagy a humanitásra képzés.

Midőn Dittes tagadja, hogy vallástani elemeknek helyök

volna a neveléstan alapvető részében, nem annyira tudományos elvet, mint saját egyéni nézetet fejezett ki.

Mert épen a legkitünőbb férfiak s a modern theologia hívei is vagy egyenesen az „Isten képe“ kifejezést használják, vagy általában a neveléstanba vallástani elemeket vesznek fel. Így Rüegg, ki Schweitzban mint neveléstani író első tekintély a nevelés czélját igen szépen s vallásos zamattal így határozza meg: „a nevelésnek az a czélja, hogy az ifjúságot a Krisztus szellemében való önmunkás életre képesítse.“ Krisztus szelleme pedig ez: legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes. — Hogy a tökéletes jelző Istenre nézve feltétlen, az embereket illetőleg pedig viszonyos jelentésű, kétséget sem szenved. Azon kívánalom, hogy tökéletesek legyünk, hason jelentésű ezzel: Isten képére törekedjünk, az ember eszményét igyekezzünk megvalósítani.

Korunk egyik bizonyára legmélyebb elmű tudósa, a modern theologia páratlan nagysága a nem rég elhalt Rothe Richard pedig „az Isten képe“ kifejezést szóról-szóra is használja midőn a történetben a maga tökéletesülését elérendő ember fogalmát határozza meg képen: az eszményi ember, a ki Isten képét hordja önmagában, a történetben növekedő tökéletességét csak azon népek kölcsönös kiegészítése által éri el, a kik testi s szellemi legfőbb javaikat egymással kicserélik. Hogy pedig Rothe Richard itt paedagogiai elvet mond ki, az kétségtelen, valamint az is, hogy ő megtudta itélni, micsoda elemek illenek e vagy ama tudománynak körébe. Nincs tehát okunk Dittes radicalis elfogultságát követni, s azt hinni, hogy a vallásos elem a paed. tudománynyal nem tér össze.

J. I.

Beküldött könyvek.

Gyakorlatt lelkészet szerkesztők Vasadi Balogh Lajos gyurókuldoi ref. lelkész; Öreg János volt verebi ref. lelkész. Első füzet, ára 1 frt. A tiszta jövedelem jótékony célra fordítatik. Székesfehérvárott, 1874. 8 r. 97 l. Még 3 füzet fog megjelenni, ez első tartalmaz közönséges egyházi beszédeket, a 2-ik fog hozni ünnepi, a 3-ik alkalmi, a 4-ik szerartási beszédeket. A 2-dik füzetre az előfizetés máj. 1-ig Gyuróra, u. p. Mártonvásár a szerkesztőkhöz küldendő. Ez 1-ső füzetben első beszéd „Menny és pokol“ Mát. 8, 11. 12. Spurgeon világhírű londoni baptista lelkésztől, magyarra fordítá Filó Lajos; ezenkívül van benne 10 egyh. beszéd 7 hazai szerzőtől. A czim nem találó, miután csakis egyházi beszédeket tartalmaz. Reményljük alkalmmalag visszatérünk e füzetre.

Irodalmi Értesítő könyvészeti szaklap, kiadja Kókai Lajos könyvkereskedő, (Budapest, IV. Károly utca, 25. sz. hová az előfizetési pénz félévre 1 frt 20 kr. beküldendő), szerkeszti Márki Sándor. 2-ik évfolyam, megjelen minden hónapban egy iven 8. rétb. Ez idén megjelent két füzet. E lap az újabb magyar irodalom összes termékeit följegyzí, s így a könyvtárak berendezésénél, illetőleg kiegészítésénél nagy szolgálatot tesz; azon olvasó és íróra nézve, ki irodalmunk minden jelenségei felől tájékozást akar szerezni, teljesen mellőzhetlen. A buzgó szerkesztő s kiadó nagy hála méltó e forrás értékű vállalatért. Külön rovatja van a hazai nem-magyar irodalomra is, s így a mi hazánkat érdeklő külföldi és más nyelvű irodalmi termékekről is tudomást vehetünk e szaklapból. Régi könyveink ismertetése is kiváló helyet nyer itt. A legmelegebben ajánlható az irodalom barátainak pártfogásába.

S Z E M L E.

a) Belföld.

A dunántuli ref. egyházkerület. 1874 szeptember hóban, Révkomáromban tartott gyűlésének, közérdekűbb tárgyai.

(Folyt. és vége.)

3. Egy bizottság küldetett ki, pontos számtani kimutatást készíteni arról, mennyi összeg áll az egyházkerület rendelkezése alatt, a főiskolai átalakítási célra; mily összeg kívántatnék arra nézve, hogy egy erőteljes gymnasium, theologiai fakultás, jogakademia és az annyira égetővé vált tanítóképezde felállíthatassék?

4. Elismeri az egyházkerület, egy magyar protestáns tanárképezde és egyetem felállításának üdvös és szükséges voltát; de ennek létesíthetését alig reménylheti; azonban a többi hely. hitv. és ágost. evang. egyházkerületeket föl hívja e fontos ügyben tanácskozássra; előre is igérvén, hogy e szent ügynek tehetsége és körülményeitől kitehető minden áldozatot meghozand.

5. A konvent ügye, a tiszamelléki ref. egyházkerület föl hívása és a barsi egyházmegye sürgetése folytán. a legközelebbi közgyűlés alkalmával újból tárgyalás alá vétetik, addig az egyházmegyék gondolkozzanak felette, vitassák meg és nyilatkozatukat terjeszszék föl. Konventi tagokul megválasztattak: Pázmány Lajos tatai, Véghelyi Imre veszprémi segédgondnok; Körmeny Sándor szerdahelyi lelkész és Vályi Lajos komáromi esperest rendes tagokul; Fekete János világi jegyző és Csonka Ferencz veszprémi esperest póttagokul.

6. Török Pál dunamelléki püspök urnak, a püspöki felavtás körül teljesített működéseért emlékül egy értékes ezüst bilikom ajándékoztatik; mely emlékadománynak átadására Tisza Kálmán főgondnok kéretett fel,

7. Elvileg elfogadtatott, hogy jövőre az államségélyből, a szükölködő szegény egyházak, csak is kölcsönt nyerhessenek 10 év alatti visszafizetés, illetőleg törlesztésre, kamat nélkül.

8. Lelkészwálasztási szabályok készítették egy küldöttség által, melyek általánosságban helyeseknek és czélszerűeknek nyilvánítottak, a tüzetes tárgyalás előtt azonban véleményezést végezt az egyházmegyékre küldettek ki. — Nevezetes és figyelemre méltó pontjai: amennyiben a tiszántuli ref. egyházkerületben érvényben álló szabályoktól és elvektől eltérnek: — a választó gyülekezetben működő segéd vagy helyettes lelkész azon gyülekezet lelkészeül meg nem választható; az egyházmegyék társelnökeinek jogukban áll, a consistorium tagjainak meghallgatása mellett, egyházmegyéjük, az egyházkerület társelnökeinek pedig az egész egyházkerület lelkészwálasztásra jogosítottai közül, minden választó gyülekezetnek egy egyént választásra ajánlani.

Lelkészwálasztásnak csak oly gyülekezetben van helye, mely lakás és stolare beszámításán kívül, 800 frt átlagos évi jövedelmet kimutatni képes; ellenkezőleg más gyülekezetteli társulás vagy tanítóképlánság avagy praeorantiává alakulásra utasítandó. — A bármikép üresedésbe jött lelkészi állomás, az üresedéstől számított 2 havi időtartam alatt betöltendő. — Ha a választók oly egyént akarnak választani, aki nem választható, s a küldöttség általi felvilágosítás után is, sem maguk nem

ajánlanak és választanak olyat, a ki választható, sem az ajánlottak közül nem választanak, az egyházmegyei tanács 15 nap alatt rendelend a gyülekezetbe lelkípásztort. — Szavazatok egyenlősége esetében, nyilvánossággal teljesített sorsolással döntenek el, melyik legyen a lelkész. — Ha a lelkészválasztásból eredett vád, a választás megtörténte után 2 hó alatt az illető esperesthez be nem adatik, elévül. — Ha valamely lelkész ellen bebizonyul, hogy a választásnál megvesztegetést, ígérettélt közvetve vagy közvetlenül gyakorolt, ha a vétség a választást előzőleg bizonyul be ellene, a választhatók közül kizáratik, sőt eddigi lelkési állomásától is oly súlyosítással mozdittatik el, hogy vétségének fokozatához mérten 1—3 évig bármely üresedésbe jövő egyházba sem leend választható; ha pedig a vétség a választás megtörténte után bizonyul be, ez esetben a választás megsemmisítettik s a lelkész előbbi állomásától is elzáratik s 1—3 évig választás alá nem bocsáttathatik.

9. Szász Domokos kolozsvári lelkész „vallásos eszmék története” című műve, iskolai tankönyvül el nem fogadtatik, a bírálók véleménye alapján.

10. A pápai főiskolában, minden theologus az ott fenálló theologiai önképző körnek kötelezett tagja legyen.

11. Egyházkerületi egyházi főjegyzővé, az e téren a már annyi érdemeket szerzett Kacsóh Lajos kis bajomi lelkész választott meg; a pápai főtanoda egyházi gondnokává László József kocsai lelkész; egyházkerületi pénztárnokká Kis Gábor tatai lelkész és esperest; veszprémi esperestté Csonka Ferenc szentgáli lelkész; barsi esperestté Nagy János, n.-sallai lelkész, segédgondnokká Konkoly Thege Pál választottak meg.

h. l.

Levél Czeglédről.

Szerkesztő ur! A laptervet, programot olvasva, idegen vagy felsőbb behellések inspirációk nélkül is, helyet csináltam a debreczeni protestáns lapnak a magyar egyházi irodalomban, s ha nem adott volna, vagy nem jutott volna neki hely, helyet toltam, helyet feszítettem volna neki, bármelyiknek kiszorításával, azonban így, még így is több az aratásra való gabona az aratonál, és a gazdának, a nagy gazdának asztala mellett még sok az üres hely, pedig már be van terelve az utcákról, velem együtt, a sok nyavalyás vak, sánta, béna.

Az evangyéliomi czímet nem használtam volna, már csak azért se, mert ez a cím már egyszer nem ragadt fel egy bizonyos egylet homlokára, és ez most alig tekinthető egyébnek kihívásnál, amugy a legtisztességesebb és legcompetensebb új görög cím, mit a lap homlokára feltenni lehetett.

Ugy szeret az ember viaskodni, a régi kor még abban is gyönyörűségét találta, ha két gladiatort eleresztett, hogy egyik a másikat megmarja, az angol nézi az öklözést, sőt a kakasok sarkantyujának éles pengőt, vagy tarajt köszörül. Nekünk kötelességünk áldani azokat, kik minket átkoznak, az evangyéliomi cím, az evangyéliumi jellem nélkül, holt bötü, pengő ércz, zengő cimbalom.

Miként lehet azonban egymást szeretetteljesen megöklözni, és tisztességesen a határon túl kergetni, azt volt módunk látni dunán innen és tisztántul, ám de vigyázzunk, hogy czirkusi jelenetet ne mutassunk a tapsoló közönségnek, melynek úgy is vérszeme van már, vagyis vér futotta el szemét, mely a vakulásnak előzője.

Mert egy bajunk van nekünk és ez az: hogy mi egymást mondjuk, kiáltjuk vallástalanoknak, egymást okoljuk népünk val-

lástalansága miatt, holott tévedünk mind a két oldalon, mert mi nem vagyunk vallástalanok, nem is vagyunk egyenesen okai a nép vallástalanságának:

Hanem vallástalan a nép, és nem mi, oka ennek maga a nép és nem mi. Nincs miért hizelegnünk a népnek, mely már ma virágokat se tart érdemesnek hinteni a kereszt útjára, hanem korbácsal üt ha térdünk megcsuklik a kereszt alatt. Nem vagyunk hivatva és nem is illet meg minket a tisztesség, hogy érette második kinszenvedésre menjünk, vagy pláne az ő mulatságára egymást korbácsoljuk, ordo flagellantium a Pelbárthiadiak mulatságára.

Küldöm a félévi előfizetést. — A kísérő levelemet közölheti lapjában és várhat ha kell hosszabbat, talán okosabbat.

Czeglédről, febr. 5. 1875.

D o b o s J á n o s.

J e g y z e t. *Τύζω* dona ferentem! köszönöm mind az anyagi, mind a szellemi adományt t. i. a kísérő levelet. Az erasmusi él, a prudentiusi ér, a magyar őszinteség ott ragyog a sorokban. Szívesen halljuk bár mikor a tapasztalat emberétől a szót; a különböző szemüvegek mit mutatnak, ez érdekes is. Bár szólnának a mi venerabilis Pétereink, bölcseink az égő kérdésekhez is; fedezzék fel mi okok távolíták el az egyházkerületeket egymástól, óhajtjuk ez okok megszüntetését s a közös működést a közös nagy ügyekben. — *Salus fidelium, salus ecclesiae suprema lex esto!*

S z e r k.

Falusi levelek a szerkesztőhöz.

II.

A dunamelléki egyh. kerület mult év november havában tartott közgyűlésén erősen hangsúlyoztatott a gyakorlati lelkésznek elmélet útján elsajátíthatása; s igen tekintélyes főből ugrott ki az elméletnek — a tudomány színvonalán álló tanár által képzett — teljesen kész lelkésze a gyakorlati életre . . . akarom mondani a zöld asztalra.

Az állítottatott nevezetesen, hogy a tudomány színvonalán álló tanár, habár nem ismerős is az apróbb részletekkel — tökéletes gyakorlati képzettséget nyújthat azoknak, kik lelkészek akarnak lenni.

Hogy a tudomány színvonalán kell állni a tanárnak még a gyakorlati lelkészeti előadási terén is, azt nem vonjuk kétségbe, de azt nem képzelhetjük, hogy egy elméletileg teljesen képzett tanár — álljon bár a tudomány színvonalán vagy akár felette — a lelkészeti teendő apró részleteit ismerje, tudhassa, és előadhassa; mert nem hiszszük, hogy könyvben nyugvó paragrafusokba szorított betűkkel teljesen kifejezhető a változatos élet szüntelen mozgó helyzeteiből alakult viszonyok.

Érdemes lesz tane tárgy felől a lapok útján elmondani nézetemet,*) mely lehet az általánosság magaslatáról tekintve — helytelen, sőt lehet a megszokottság örökösön egyfelé néző szobráról látva meg szokatlan is, de az elmélet, és gyakorlat összefüggési szálaít ismerő szemek előtt — nem fog absurdumnak tűnni fel.

Nézetem szerint a lelkész nem azért van csupán, hogy a hitre tartozó dolgokról, a vallás örök igazságairól, az erkölcsi elvekről akár mások által megnyitott csörgedező patakokhoz terelgesse hitszomjas lelkeit hallgatóinak, akár a saját lelkéből kibugygyanó forráshoz vezérelgesse az epedő lelkeket . . . nem is azért van csupán, hogy a keresztség és urvacsorája — e két

*) Elvi fontosságánál fogva igen is érdemes e fontos kérdés szellőztetése, s ez elvi szempont indokolja a közlést.

S z e r k.

eredeti sacramentumok szereztetési igéit elmondva — ezeket kiszolgáltassa a hívők lelki épületére szabályszerűleg ha bár gépileg is, — nem is azért van csupán, hogy az élet boldogságát a házaspárok előtt saját ecsetével rajzolgassa, vagy mások kiállított rajzaiban mutogassa, nem is azért van csupán, hogy a koporsók felett sirók lelki szemeire könyvszáritó kendőt szolgáltasson saját gyárából, vagy mások készítése után, s hogy a sir mély titkába nézegessen a hit szemüvegén át, s egyéni hangulatához képest beszélje el az ott látottakat; — de van azért főképen, hogy az életet ismertesse meg azokkal, kik élnek, hogy annak rejtélyeit lehetőleg derítse fel, helyes irányu utjait, és tévedéseit mutassa fel azoknak, kik az élet utain járnak, hogy a földről az ég felé nézni szoktassa a szemeket, hogy a porból magasabb légkörbe emelje a lelket, . . . szóval azért van, hogy a vezére legyen a népnek a jó uton, vigasztalója a nehéz napokban, igaz jólelkű tanácsadója szorultságában; . . . s hogy mindez lehessen, ismerni kell neki jól a népet, mely körülötte van.

Ugyan mondják meg nekem tisztelt lelkészkepző tanárok, ismerik-e önök a magyar prot. népet? Honnét ismerik? Hazulról-e, vagy például Berlinből? az életből-e, vagy a könyvekből? Ha ismerik önök a népet valóban, úgy mint kell . . . akkor nyujtsák kezöket, hadd szorítsam meg, s engedjék, hogy megvalljam azt, mikép azon mosolyt — mely az említettem gyűlés alkalmával a pesti e. tanács termének egyik ablakánál elröp-pent ajkamon, midőn e magyar protestantismusnak egyik jelese — ki a gyakorlati lelkészet terén is járt — a tudomány színvonalán állóságát, tehát az elméleti képzettséget elégnék tartá a gyakorlati lelkészet tanáránál — azon mosolyt fájlam.

Megszoktam a magas szemöldök összehuzódó ránczait, s a köznapiságból kiemelkedni nem bírok kisszerű gúnyját egyaránt, — s így nem félek kimondani, hogy nekem nem tetszik a mai rendszer, mely azon különben is vékony szálakat, melyek a néphez vezették el a leendő népvezér fejlődő figyelmét — oly hideg kézzel metélgeti el a tudomány színvonalának talán előnyére, de a gyakorlat szemebetünő kárára. — Mindinkább kevesebb lesz az alkalom, mely a lelkésznevelőket a nép körébe hozza; — az ugynevezett academica promotiók, az ideiglenes tanítói állomások, hol a lelkész növendéknek alkalom nyílt a nép megismerésére már a gyermeki ész és sziv nyilatkozatai után — majdnem megszűntek; a suplicatiók és legatiók — az ifjuskornak a magyar prot. nép egyszerű hajléka felé vezető kedves emlékü gyalogutai is már készülnek elpusztulni, begyöpösödni a gőzerővel haladó kor visító robogása közt.

A külföldre járás kedve növekedik, kevés lelkészjelölt nem próbálja meg a külföldi utat, hogy onnét tapasztalással, és több ismerettel térjen vissza. Nem kárhoztatom én a külföldre mentelt, de szeretném, ha ifjaink a magyar hazát is ismernék, s a magyar népet se ignorálnák. Tudom, hogy ott kinn sokat tanulhatnak, a miről itt tán fogalmat sem szerezhetnének, de nem ismerhetik onnét a magyar népet meg; a magyar nép ismerete nélkül pedig higyjék el — a magyar nép közt nem működhetnek soha egész eredménnyel,*) legyen bár fejük tömve világtapasztalattal, vagy legyen tele idealisticus bogarakkal, s álljanak bár a tudomány színvonalának legmagasabb pontján.

*) A skótoknál felette nagy gond van fordítva, hogy a hittanulók az egyházi életet, gyülekezeti szokásokat, s a népet megismerjék, egy év alatt 5 hónapot töltenek vidéken esperes felügyelet mellett tanulmányozással. Nem is áll a gyakorlati lelkészet magasb fokon sehol a földgömbön.

S z e r k.

De nem folytatom tovább e sorokat, melyek tán így is az unalomig hosszúra nyultak.

Vaskalap.

Gyászrajz. (Necrolog).

Nagy veszteség érte e mi nagybányai egyházmegyénket s a kispaládi gyülekezetet f. évi január hó 31-kén, néhai P a p p Bálint lelkész ur halálával. Egyházmegyénknek egyik díszese vala a megboldogult, mint tanácsbíró s a nemrég szervezett számoltató szék elnöke, — gyülekezetének a kispaládi ref. egyháznak tisztelt, szeretett pásztorja, közkedvességű hitszónoka, atyja, tanácsadója. Született Szathmár városban az 1827-dik esztendőben. Elemi iskoláit elvégezvén szülővárosában, tudomány szamája a sárospataki anyaiskolába vonzotta. A theologiai tudományok hallgatása közben érte őt az 1848-ik évi mozgalmas időszak. Követte ő is a vele egykoruak példáját s a honvédek sorában küzdött, mint huszár őrmester, a megtámadott haza jogaiért. Lezajlottak a mozgalmas napok s ő ismét visszatért félbeszakadt tanulói pályája bevégzésére. Előbb Huszton (Máramarosmegyében) viselt iskolatanitóságot, majd e mi nagybányai egyházmegyénkben kebelezett rozsályi egyházban lett segédlelkész. Innen vitte el őt rendes lelkészeül a berendi kised egyház, — majd Tarczali Sámuel esperest ur halála után, a kispaládi egyház vitte el a már jóhírű lelkészt az 1858-ik évben. Itt élt ő, folyvást az egyház anyagi jobblétén munkálva, csak nem 17 éven keresztül.

Buzgóságának szép emléke, azon tekintélyes összegre gyűlt templomépítési tőke, melyet földmivelőkből álló hallgatói közt, évről-évre fillérekből gyűjtött s követendő módon kezeltetett, az egyház tagjai által erre kiválasztott egyének által.

De a halálhaj munkálkodása közben, a f. év első napján leverte őt lábairól s 30 napi betegség után kiszolitá az élők sorából. Temetése f. évi február hó 2-kán történt. Egyházi beszédet tartott felette Szoboszlai István sz. berki lelkész s tanácsbíró II. Kor. 1, 12. nyomán s bucsuztatót alantirt. Koporsóját gyászba borult özvegy, hat kiskoru árva s nagyszámu résztvevők kísérték örök nyugalomra, áldást és békét esdvén az egek urától az ily korán elhunyt lelkész poraira.

Barkász Albert,
méhteleki reform. lelkész.

Pozsony. Mult hó 21-kén az ágostai hitvallásuak 4 szuperintendense és 4 főgondnoka a pozsonyi egyháztanács tagjaival összegyűlt egy ev. theol. fakultás felállítása végett tanácskozni. Ez értekezet határozta: az eperjesi, pozsonyi és soproni theol. intézetek egy Pozsonyban felállítandó theol. fakultásba egyesítettnek. A pozsonyi ev. egyház adja a szükséges épületeket és azonkívül fizet három tanárt, a többi 3 tanár a magyarországi evangélikusok egyetemes conventje által választatik és fizettetik. A hittanárok évi fizetése 1500 frtban állapittatott meg. A tervjavaslat a konvent elibe terjesztetik, és valószínűleg el is fogadtatik. Magyarország ev. egyházai a conferencia határozatát örömmel üdvözölhetik már azon okból is, mert „fakultás” lép az eddigi tanintézetek helyébe. Utóbbiak állapota már eltérhetlenné vált. Nem mintha ott derék tanerőkben hiány lett volna, de ezen intézetek tanárai tulajdonképen vagy részben gymnasiumi tanárok is voltak, a theol. intézet maga nem volt egyéb mint a gymnasiumok folytatása. A központi fakultás 70 hallgatóra számíthat. Lesz-e tudományos rangfokozat adományozó joga a fakultásnak? mint biztosítatik a ta-

nárok választásában a szakértelem? a tanárkar ajánlási joga biztosított-e? — Üdvözljük evangélikus testvéreinket az egyesítés kezdeményezéseért, a tudományügy újabb lendületet veend.

A tiszántuli ref. egyházkerületben, a tavaszi közgyűlés alkalmával tartandó **lelképességi vizsgára** jelentkezni akaró atyafiakkal, az esperesti hivatalok útján közöltetett: hogy a 2-ik vizsgát teendő, egyházi beszédet készítsenek 1. Kor. 3, 11. verse alapján „más fundamentomot nem vethet senki azonkívül, mely egyszer vettetett, mely a Jézus Krisztus;“ káté magyarázat készítésre pedig, a IX. urnapja vagy a XXVI kérdés tüzkelt ki; megjegyezve, miszerint az egyházi beszédhez elő és utóima is irandó, s az egyházi beszéddel együtt könyvnélkül betanulandó. A vizsga határideje majd később tétetik közé.

b) Külföld.

Bécsi protestáns lap. F. év. jan. 15-dike óta indult meg Bécsben „Wiener Evangelisches Kirchenblatt“ cím alatt egy német egyházi lap, megjelen minden hó 1 és 15-kén 4 réten egy iven félív melléklettel, ennek címe: „Evangelischer Sonntagsbote.“ Előfizetési ár — mely Bécsbe Mariannengasse 19. küldendő — egy évre 4 frt. Az evangélikus érdekek közlönye. Szerkesztő Faul Frigyes. A körszemle és tudósítások rovatában hazánk egyházi ügyei is figyelemmel kísértetnek. Az 1-ső szám-

ban írja lapunkról: Als erfreuliches Zeichen des regen kirchlichen Lebens muss das . . . in Debreczin soeben herausgegebene „Evangelisch-protestantisches Blatt“ begrüsst werden, dem (Redacteur) als ultramontan-protestantischem (!) Organ auch allsogleich die Ehre widerfuhr, vom radikalen „Hon“ als eine „Schande für Ungarn“ geschmäht zu werden. Der herausgeber wird sich zu trösten wissen.“ — Bár az evangélikus protestáns elem az ősz ausztriában minél nagyobb erősödést vehessen!

Thomasius Gotfrid dogmatika tanára és egyetemi hitész (1842 óta), a lutheran egyház Németországban legkitűnőbb dogmaticusa Erlangenben 1875 jan. 30. kimúlt 73 éves korában. Hittana most fordítottat francziára. Főműve: Christi Person u. werk. Darstellung der evangelisch-lutherischer Dogmatik 3 rész. Erlang. 1853. 2-ik kiad. 1857.

Sayous E. tanár Párisban febr. 26. tartja felolvasását a „vallástudományok szabad iskolája“ termében, címe: „A reformáció és protestáns egyházak Magyarországon.“ Az előadás nyílt a hölgyek előtt is.

Jéna. A jénai egyetem hallgatóinak száma az 1874—5-ik téli félévben: hitész 74, jogász 21, orvos növendék 204, bölcsész 204, rendkívüli hallgató 21, összesen 463. Tavaly nyári félévben volt 494. Pfeiderer tanár innen Berlinbe hivatott meg, s a hívást elfogadta. Dr. Hase a jövő félévben már hirszerint, nem fog előolvasást tartani.

Balogh Ferencz. felelős szerkesztő és kiadó

H I R D E T M É N Y.

PÁLYÁZAT.

A mike-péresi ref. egyházban megürült nagyobb fitanítói- kántorsági- és orgonistasággal egybekötött állomásra. Évi fizetés: alkalmas két szoba, konyha, kamara s egy pinczével ellátott lakáson kívül:

1-ször. 120 o. é. frt és 200 frt. orgona alap évenkénti, — most 8%-os kamatja, 6 frt kivételével. — 2-ször. Buza: 6 köböl 2 véka a magtárból, 2 véka örölve a malomvamból; rozs 5 köböl 2 véka; árpa 11 köböl. — 3-ször. Egy negyed telek föld, legelőilletőséggel; egy-egy vékás lucernás és kender föld, ezeknek adóját az Egyház fizeti; 2 hold Sinay-alap-föld haszonélvezete. — 4-szer. Földek munkáltatása helyett 15 o. é. frt. — 5-ször. Két öl kemény tűzifa. — 6-ször. A gyermekek, számuk 50—60 közt, fizetnek egyenként egy véka rozst, fél véka árpát, egy esirkét; pénzt a 3 felső osztályban 75, — a 4-dik osztályban 60 krt. — Minden 20 gyermek után egy díj nélkül tanítandó. — Vasárnapi iskolások tanításáért ez időszert adatik 20 o. é. frt. — Kis halott temetéstől 50 kr. nagy halottól egy o. é. frt fiztetik.

Kötelességei: a fiiskola 4 felső osztályát az előirt s előirandó tantervek szerint ide értve a kertészetnek a faiskolában gyakorlatilag tanítását is — tanítani, temetések és isteni tiszteletek alkalmával a kántori s orgonistai teendőket végezni; a canonica órákon, esetleg máskor is, predikálni; a vasárnapi iskolásokat tanítani, végül az ünnep-követeket ellátni.

Pályázók kérvényeiket s képesített voltukat igazoló okmányait folyó évi márczius 20-ig hozzám bérmentve beküldeni sziveskedjenek. — Mike-Péresen (u. p. Debreczen) 1875. Február 1.

2. 3—3.

Nagy Lajos, sk. ref. lelkipásztor.